

5. Заросило В.О. Порівняльний аналіз адміністративної діяльності міліції України та поліції зарубіжних країн (Великобританії, США, Канади та Франції) [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / В.О. Заросило; Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2002. – 250 с.

6. Макаруч В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник. Вид. 5-те, доп. – К.: Атіка, 2006. – 230 с.

7. Положення «Про Національну поліцію», затверджене 28 жовтня 2015 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid=248607704>.

8. Шалягин Д.В. Коммунальная служба местной полиции США / Д.В. Шалягин // Право и жизнь. – 1990. – 165 с.

9. Яковлев К.Л. Государственно-правовые основы организации правоохранительных органов зарубежных стран : [монографія] / К.Л. Яковлев, Е.И. Яковлева, О.Н. Яковлева. – М.: ИНФРА-М, 2011. – 160 с.

УДК 347.45/.47

ЩОДО ПРОЦЕДУРИ УКЛАДЕННЯ ДОГОВОРУ СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВЛАСНИКІВ НАЗЕМНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

ON THE PROCEDURE OF CONCLUDING THE INSURANCE CONTRACT CIVIL AND LEGAL LIABILITY OF OWNERS OF VEHICLES

Зубкова Л.А.,

*здобувач кафедри цивільного права і процесу
Національної академії внутрішніх справ*

Статтю присвячено дослідженню проблемних аспектів процедури укладення договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. У результаті аналізу наукової доктрини й цивільного законодавства України виокремлено етапи укладення договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, а також розроблено низку пропозицій щодо оптимізації цивільного законодавства України.

Ключові слова: страхування, договір страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, процедура укладення договору страхування, пропозиція укласти договір, істотні умови договору, форма договору.

Статья посвящена исследованию проблемных аспектов процедуры заключения договора страхования гражданско-правовой ответственности владельцев наземных транспортных средств. В результате анализа научной доктрины и гражданского законодательства Украины выделены этапы заключения договора страхования гражданско-правовой ответственности владельцев наземных транспортных средств, а также разработан ряд предложений по оптимизации гражданского законодательства Украины.

Ключевые слова: страхование, договор страхования гражданско-правовой ответственности владельцев наземных транспортных средств, процедура заключения договора страхования, предложение заключить договор, существенные условия договора, форма договора.

The article is devoted to research of problematic aspects of the insurance contract of civil liability of vehicles owners. An analysis of scientific doctrine and civil legislation of Ukraine stages of the insurance contract of civil liability of vehicles owners are singled, as well as a number of proposals designed to optimize civil legislation of Ukraine are done.

Key words: insurance, insurance contract of civil liability of vehicles owners, procedure for concluding the insurance contract, offer to conclude a contract, essential terms of the contract, form of contract.

Постановка проблеми. В умовах розбудови в Україні ефективної ринкової економіки й активних євроінтеграційних процесів поряд із вирішенням соціально-економічних, організаційних та інших проблем великого значення набуває вирішення проблем правового регулювання страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Ці питання мають не лише внутрішньодержавне, а й міжнародне значення, особливо з огляду на те, що страхування транспорту сьогодні є найбільшим і досить динамічним сектором ринку страхування, у межах якого громадяни всередині країни та під час виїзду за кордон заздалегідь страхують себе від несприятливих наслід-

ків на дорогах шляхом внесення грошових внесків до фонду спеціалізованої організації (страховика), а організація за настання вказаних наслідків виплачує страхувальнику або іншій особі обумовлену суму.

На сьогодні правове регулювання страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні здійснюється Цивільним кодексом України (далі – ЦК України), а також низкою спеціальних законів, зокрема Законом України «Про страхування» та Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів». Водночас ці нормативно-правові акти не забез-

печують ефективне правове регулювання інституту цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, не відповідають сучасним тенденціям розвитку суспільних відносин, а також головним векторам євроінтеграційних процесів, у яких бере участь Україна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На доктринальному рівні окремі аспекти цивільно-правового регулювання відповідальності власників наземних транспортних засобів вивчали такі вчені, як С.С. Бичкова, І.А. Бірюков, В.І. Борисова, О.В. Дзера, А.С. Довгерт, Ю.О. Заїка, Л.Л. Кінащук, В.М. Коссак, Н.С. Кузнецова, В.В. Луць, Р.А. Майданик, Л.Л. Нескороджена, Н.Б. Пацурія, С.А. Пилипенко, І.В. Спасибо-Фатєєва, Є.О. Харитонов, О.І. Харитонova, Я.М. Шевченко, Н.П. Якібчук, В.Л. Яроцький та інші.

Водночас наявні сьогодні наукові праці не дають вичерпних відповідей щодо шляхів вирішення всіх проблем інституту цивільно-правового регулювання відповідальності власників наземних транспортних засобів. Тому метою статті є дослідження подальшої оптимізації процедури укладення договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що питанням укладення договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів присвячено ст. 17 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», у ч. 1 якої зазначено, що страховики зобов'язані укладати договори страхування цивільно-правової відповідальності (внутрішній договір страхування, міжнародний договір страхування, міжнародний договір «Зелена картка») відповідно до цього закону та чинного законодавства України [1].

Вважаємо, що передбачений законом механізм укладення договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів умовно можна поділити на такі чотири етапи: 1) пропозицію страховика укласти договір страхування; 2) оформлення й подання інформації страхувальником; 3) оформлення документів страховиком; 4) отримання страхового поліса та переліку документів, передбачених Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів».

Водночас щодо етапів укладення цього договору в юридичній літературі можна зустріти дещо іншу позицію. Так, О.О. Посок виокремлює лише два етапи укладення договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: оформлення й подачу заяви та отримання страхового поліса й переліку документів [2].

Такий підхід ми не розділяємо, оскільки вважаємо, що етапи пропозиції укласти договір та оформлення документів страховиком є надзвичайно важливими, адже саме під час цих процедур визначаються істотні умови договору, а також здійснюється розрахунок страхових внесків та перевірка наданої страхувальником інформації й документів. Отже, механізм укладення

договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, на наше переконання, має складатись із чотирьох етапів.

На першому етапі – пропозиції укласти договір страхування – страховик повинен зробити страхувальнику пропозицію укласти договір, що має містити істотні умови договору та виражати намір страховика вважати себе зобов'язаним у разі її прийняття.

Відповідно до ст. 982 ЦК України істотними умовами договору страхування є предмет договору страхування, страховий випадок, розмір грошової суми, у межах якої страховик зобов'язаний провести виплату в разі настання страхового випадку (страхова сума), розмір страхового платежу й строки його сплати, строк договору та інші умови, визначені актами цивільного законодавства [3].

Варто звернути увагу на те, що серед інших істотних умов договору страхування з огляду на специфіку юридичної природи останнього вирізняється така умова, як строк дії договору.

Так, відповідно до ст. 17 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» внутрішні договори обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності укладаються строком на 1 рік. При цьому укладення внутрішніх договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності на строк менше 1 року, проте не менше 15 днів допускається винятково щодо таких транспортних засобів: незареєстрованих – на час до їх реєстрації, тимчасово зареєстрованих – на час до їх постійної реєстрації, зареєстрованих на території іноземних держав – на час їх перебування на території України.

Аналіз наведеної правової норми свідчить про те, що законодавцем враховано не всі випадки, у яких може виникнути необхідність укладення договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів на строк менше 1 року. На нашу думку, у законодавстві України необхідно передбачити можливість укладення договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів зі скороченим строком дії й договору «вихідного дня».

Поряд з істотними умовами пропозиція укласти договір страхування має містити намір страховика вважати себе зобов'язаним у разі прийняття пропозиції, що може мати таку зовнішню форму: 1) направлення страхового поліса страхувальнику; 2) розміщення страхового поліса на веб-сайті; 3) усне повідомлення про істотні умови договору.

Другий етап укладення договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів – оформлення й подання інформації страхувальником – складається з дій страхувальника щодо надання страховику інформації, яка є необхідною для укладення договору. При цьому досягається низка цілей, серед яких ключовими є такі: 1) перевірка наявності всіх документів, необхідних для укладення договору; 2) оцінка ризику страховика, який може настати в результаті укладення договору; 3) встановлення інформації, необхідної для укладення

ня договору страхування, зокрема й здійснення розрахунку страхових платежів, визначення строку дії договору тощо.

Третім етапом укладення договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів є розгляд страховиком документів, які подав страхувальник, та визначення відповідного розміру страхового платежу.

Відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» розмір страхового платежу (внеску, премії) встановлюється страховиком самостійно шляхом добутку розміру базового страхового платежу та значень відповідних коригуючих коефіцієнтів, що затверджуються відповідно до п. 7.2 ст. 7 цього закону, а також з урахуванням положень п. 13.2 ст. 13 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів». Страховику забороняється встановлювати або пропонувати встановити розмір страхового платежу, розрахований в інший спосіб.

Завершується процедура укладення договору страхування виданням страхувальнику страхового поліса, про який Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» говорить як про єдину форму внутрішнього договору страхування, що посвідчує укладення такого договору (п. 1.8 ч. 1 ст. 1). Страховий поліс скріплюється підписами як страховика, так і страхувальника, виступаючи, таким чином, двостороннім документом.

Щодо правового значення страхового поліса влучно висловився В.І. Серебровський: «Юридичне значення страхових документів полягає в тому, що вони виступають найголовнішим доказом тих правовідносин, які виникли між сторонами страхового договору. Зміст страхового поліса (страхового свідоцтва) має узгоджуватись зі своїм призначенням – слугувати доказом укладення договору. Тому страховий поліс повинен містити в собі істотні умови договору» [4, с. 137, 184].

Досліджуючи процедуру укладення договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, варто звернути увагу на те, що Закон України «Про страхування» в ст. 18 розмежує поняття «укладення» договору та «набрання ним чинності» [5]. Зокрема, договір страхування набирає чинності з моменту внесення першого страхового платежу, якщо інше не передбачене договором страхування. Тобто момент укладення договору може не збігатись із моментом набрання ним чинності, а у випадку, що розглядається, моментом укладення договору є момент набрання ним чинності; тому юридичне значення має той факт, що коли договір страхування укладено, проте перший платіж не внесено (тобто договір не набрав чинності), то страховик не зобов'язаний здійснювати страхову виплату, навіть якщо страховий випадок мав місце.

Останній аспект, на якому ми зупинимось у межах публікації, – форма договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» питання форми договору прямо не регламентує, однак згідно з п. 1 ч. 1 ст. 981 ЦК України такий договір, як і будь-який інший договір страхування, має укладатись у простій письмовій формі. У разі недотримання письмової форми договору страхування цей договір є нікчемним (ч. 2 ст. 981 ЦК України). Також у ст. 981 ЦК України встановлюється, що договір страхування може укладатись шляхом видачі страховиком страхувальнику страхового свідоцтва (поліса, сертифіката).

Отже, на сьогодні договір страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів може укладатись лише в простій письмовій формі шляхом видачі страховиком страхувальнику страхового свідоцтва (поліса, сертифіката). Водночас, на нашу думку, є доцільним розширення форм і можливостей щодо укладення договорів страхування. Зокрема, варто передбачити можливість укладення договору страхування в електронній формі з уведенням електронної бази страхових полісів, що відповідатиме міжнародній практиці. Так, наприклад, відповідно до ст. 143 Акта про дорожній рух Великої Британії передбачається запровадження не лише паперових, а й електронних сертифікатів страхування відповідальності володільців транспортних засобів.

Висновки. Дослідження окремих аспектів процедури укладення договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів дозволило зробити певні узагальнення.

По-перше, процедуру укладення договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів умовно можна поділити на такі чотири етапи: 1) пропозицію страховика укласти договір страхування; 2) оформлення й подання інформації страхувальником; 3) оформлення документів страховиком; 4) отримання страхового поліса та переліку документів, передбачених Законом України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів».

По-друге, у законодавстві України варто передбачити можливість укладення договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів зі скороченим строком дії та договором «вихідного дня».

По-третє, пропозицію укласти договір страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів може бути зроблено шляхом направлення страхового поліса страхувальнику, розміщення страхового поліса на веб-сайті або усного повідомлення про істотні умови договору.

По-четверте, доцільно запровадити дві форми договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів: письмову форму (не на бланках суворої звітності) та електронну форму з уведенням електронної бази страхових полісів, що відповідатиме міжнародній практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 1 липня 2004 р. № 1961-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 1. – Ст. 1.
2. Посок О.А. Правовое регулирование обязательного страхования гражданской ответственности собственников транспортных средств : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Гражданское право; предпринимательское право; семейное право; международное частное право» / О.А. Посок. – М., 2005. – 188 с.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. (зі змінами та доповненнями станом на 1 січня 2008 р.). – К. : ВД «Ін Юре», 2008. – 480 с.
4. Серебровський В.І. Очерки советского страхового права / В.І. Серебровський. – М. ; Л. : Госиздат, 1926. – 184 с.
5. Про страхування : Закон України від 7 березня 1996 р. № 85/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 18. – Ст. 78.

УДК 342.951:351.82

**ЕЛЕКТРОННЕ ОПРИЛЮДНЕННЯ ПРАВОВИХ АКТІВ
У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

**ELECTRONIC PROMULGATION OF LEGAL ACTS
IN PUBLIC ADMINISTRATION**

Ільницький М.П.,

*аспірант кафедри адміністративного, фінансового, інформаційного
та європейського публічного права юридичного факультету
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

У статті здійснена спроба розкрити проблему вдосконалення механізму доведення до відома населення факту прийняття й змісту нормативно-правових актів у сфері публічного управління. Додаткова увага приділена можливості впровадження механізму електронного оприлюднення нормативно-правових актів у сфері публічного управління в контексті закріплення окремого юридичного факту набрання чинності таких актів.

Ключові слова: публічне управління, оприлюднення, опублікування, нормативно-правові акти, суб'єкт владних повноважень, промульгація, електронне оприлюднення.

В статье предпринята попытка раскрыть проблему совершенствования механизма доведения до сведения населения факта принятия и содержания нормативно-правовых актов в сфере публичного управления. Дополнительное внимание уделено возможности внедрения механизма электронного обнародования нормативно-правовых актов в сфере публичного управления в контексте закрепления отдельного юридического факта вступления в силу таких актов.

Ключевые слова: публичное управление, обнародование, опубликование, нормативно-правовые акты, субъект властных полномочий, промульгація, електронне обнародование.

In this scientific research is made attempt to uncover the problems of ways of improvement of mechanisms for bringing to the public the fact of adoption and content of legal acts in the field of public administration. Additional attention is paid by the researcher towards the possibility of introducing a mechanism of electronic promulgation of legal acts in the field of public administration in the context of securing a separate legal fact of entry into force of such acts.

Key words: public administration, disclosure, publication, legal acts, subject of power, promulgation, electronic publication.

Актуальність теми. Надзвичайно важливим для будь-якого правового акта є момент набрання чинності останнього. Законодавством України встановлено низку передумов, які забезпечують офіційне оприлюднення прийнятого акта, що в окремих випадках є передумовою набрання ним чинності. На думку автора, чинний Указ Президента України «Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності» від 10.06.1997 р. № 503/97 із відповідними змінами та доповненнями певною мірою суперечить конституційним приписам ст. 57 Конституції України, оскільки Указ Президента України не є законом і, відповідно, не може визначати порядок регулювання доведення до відома населення змісту прийнятих

нормативно-правових актів. Водночас архаїчні підходи кінця ХХ ст. не відповідають сучасним правовим тенденціям і концепціям, які виникли й надалі розвиваються під впливом глобальної інформатизації суспільства та всіх правовідносин у державі й світі. Автор бачить можливість удосконалити низку окремих правових інститутів адміністративного права, щоб дало б суб'єктам владних повноважень змогу більш ефективно відповідати на інформаційні виклики сучасного суспільства, що наростають.

Питання промульгації з використанням електронних телекомунікаційних систем або за допомогою всесвітньої мережі Інтернет усе частіше постає в українському інформаційному просторі, у зв'язку з постійним пошуком інструментів для оптимізації